

Fagkronik: En straffesag, der angår os alle

*Af Helene Almind Jansen, cand.psych.aut.,
specialist i psykoterapi. Ekstern Lektor ved
Institut for Psykologi, Syddansk Universitet,
underviser i faget Lovgivning og etik.*

I februar blev en dansk psykolog dømt ved byretten i Aarhus, tiltalt for at have udnyttet sin stilling til at have sex med en klient. Dømt efter § 220, der netop fremhæver udnyttelsen af afhængighedsforholdet i klient-behandler-relationen. Sagen er nu anket til Landsretten. Og mens vi venter på den endelige afgørelse, bør vi interessere os for sagen – ikke for den dømtes skyld eller uskyld, det er en sag for domstolene, men for standens ry og vores fælles etiske forpligtelse. Derfor angår sagen fra Aarhus os alle.

Er det ifølge straffeloven strafbart for psykologer at have et seksuelt forhold til en klient? Er patienten indlagt, institutionaliseret eller i et afhængighedsforhold – ja, så er det strafbart (hhv. straffelovens § 219 og 220). Strafadmålingen er dog højere i de tilfælde, hvor patienten er indlagt eller institutionaliseret. Straffelovens § 220, som den aarhusianske psykolog er dømt efter, er det, som kategoriseres som en mild straf, dvs. en straf på op til 1 år, mens der ved fx indlagte patienter kan gives en straf op til 4 år. Kigger vi til vore norske naboer er den maksimale strafudmåling op til 6 år, uanset om patienten

er indlagt eller ej. Og hvorfor er der egentlig forskel herpå i Danmark? Kan skaden ikke være lige så stor eller større i tilfælde, hvor man er i et dybt afhængighedsforhold til sin privatpraktiserende psykolog?

Men at have sex med sine klienter er ikke kun et juridisk anliggende – det er i lige så høj grad et etisk anliggende. At noget er lovligt, betyder ikke, at det er moralsk eller etisk korrekt.

I de etiske principper for nordiske psykologer står der sort på hvidt under princippet 'Integritet': *"Der må ikke forekomme seksuelle forhold mellem psykolog og klient"*.

Så selvom du måske straffelovgivningsmæssigt kan gå "fri", er det etisk uacceptabelt, og her går du ikke "fri". Det er ikke tilladt at have et seksuelt forhold til en klient – hvis du altså er blandt de 87 % af psykologer, der er medlem af Dansk Psykolog Forening. Men hvad med den privatpraktiserende psykolog, der ikke er medlem af Dansk Psykolog Forening og ikke er autoriseret? Hvad gør vi her? Hvordan stiller det standens ry, at der ikke er lige regler for alle. Et stort sort hul, som jeg håber, at sagen fra Aarhus giver anledning til, at der fagpolitisk bliver gjort noget ved.

Sagen fra Aarhus angår os alle. Den angår vores fælles etiske forpligtelse. For hvordan vedbliver vi med at have høj agtelse og bevarer tilliden til professionen? Der skal få brodne kar til, få dårlige

Vores etiske principper må ikke blot være ord på et stykke papir, man stifter bekendtskab med på et kursus - de er det fælles værdisæt, der skaber vores professionsetik.

sager i medierne, før truslen mod psykologers gode ry bliver reel, det gode ry, som mange generationer af psykologer og etableringen af psykologien i samfundet har skabt.

Antallet af uddannede psykologer er de seneste 15 år steget markant. Dansk Psykolog Forening har mere end 10.000 medlemmer og en medlemsprocent på 87 %. Det er positivt, at flere får mulighed for at uddanne sig som psykologer. Men det er ikke nok, at vi var dygtige til at få en plads på psykologistudiet. Samtidigt med forøgelsen af uddannede psykologer, er monopolet for psykologers virke blevet tilsvarende mindre. Vi konkurrerer dagligt med coaches, psykoterapeuter, organisationsudviklere, sexologer m.m.

Diversiteten af det psykologiske fagfelt er også ekspanderet og har gjort psykologers virke meget forskelligartet. Psykologer har formået at skabe nye nicher og felter at virke i. Flere psykologer oplever større samhørighed med andre fagfællesskaber, i det tværfaglige møde, end fx med psykologer, der arbejder inden for andre dele af psykologien, langt fra deres eget. Men det forpligter at være psykolog, det forpligter etisk. Derfor rammer det også standen som helhed, når nogen træder ved siden af.

Det er gennem den konstante etiske bevidsthed og daglige etiske ageren, at vi kan vedblive med at vedligeholde vores gode ry og troværdighed. Det

hedder sig netop i psykologloven, at vi skal agere uhildet og med omhu og samvittighedsfuldhed. Og det hedder sig, at vi skal efterleve de etiske principper for nordiske psykologer.

Men kender alle autoriserede psykologer indholdet og betydningen af psykologlovens begreber om omhu og samvittighedsfuldhed? Hvad betyder det egentlig at være 'uhildet'? Hvem kan adspurgt beskrive indholdet af de fire etiske principper for nordiske psykologer? Jo vist, det dæmrer måske lidt i baghovedet fra studietiden, hos nyere psykologer, der blev undervist heri på universitetet. Eller hos dem, der i efteruddannelsesregi lidt pligtskyldigt mødte op til kurset "lovgivning og etik". Men ikke hos alle står det klart. "Har vi en psykologlov?" spurgte en autoriseret psykolog, da jeg nyligt underviste. Ja, det har vi! Og den er netop blevet revideret i 2017 med det tillæg, at det nu offentliggøres med navns nævnelse, hvem, der mister deres autorisation, og med beskrivelse af hvorfor. Derfor har vi længe før omtalte sag kom for retten i Aarhus kunnet læse detaljerigt om sagen, offentliggjort af Psykolognævnet. Det etiske i dette beror måske også på en debat?

Hvor meget fylder vores fokus på etikken i vores daglige arbejde? I vores fagblad? På vores efteruddannelse? Hvor og hvordan skal den fylde? De etiske principper må ikke blot være ord på et stykke papir, man stifter bekendtskab med, når man nødtvunget

skal på kursus. De etiske principper skal løbende diskuteres, synliggøres og bevidstgøres.

Det er netop den etiske praksis og etiske forpligtelse, der kan skabe den fælles fagidentitet. Med den øgede diversitet og mindre monopol er de etiske principper dét, som er fælles. Korpsånd, som vi ser det hos andre fag, fx politiet, ligger sikkert langt fra det fællesskab, man føler som psykolog.

Men i den brede offentlighed tales der om ”politiet”, om ”lærerne” og også om ”psykologerne”, så selvom du ikke identificerer dig med og deler et fællesskab med organisationspsykologen, der udvikler ledere, neuropsykologen, der udreder for hjerneskader, eller den kliniske psykolog, der sværger til, at hendes terapeutiske retning er den bedste og mest evidensbaserede, så deler du et fællesskab, der ikke kun tager sit udgangspunkt i den samme uddannelse, men også i de fælles etiske principper – den fælles forpligtelse. Selvom du ikke oplever dig personligt ramt, når et broddent kar træder ved siden af, så er vi alle ramte.

Respekt for klientens rettigheder og værdighed, kompetence, ansvar og integritet – de fire hovedprincipper er vi fælles om, dem deler vi alle, der er medlemmer af Dansk Psykolog Forening. Derudover har vi tillige etiske retningslinjer, der er kendetegnet for lige netop det psykologfaglige arbejde, vi hver især beskæftiger os med. Disse retningslinjer er forskellige, afhængige af om vi fx laver børnesagkyndige undersøgelser, arbejder i psykiatrien, om vi udreder eller behandler. Etiske retningslinjer er det faglige fællesskab, der udvikles både lokalt og inden for samme psykologfaglige felt, og som de etiske principper opfordrer til, at hvert arbejdsfelt udvikler. Etiske retningslinjer og principper bliver dermed det fælles værdisæt eller normsæt, der

skaber *en* professionsetik. Sat på spidsen kan man sige, at etiske principper og retningslinjer gør op med forestillingen om, at vi gør ret af natur. Etikken kan dog også være subjektiv. Det møder vi, når vi oplever, at et etisk dilemma for mig ikke nødvendigvis føles så dilemmafyldt for dig.

De etiske principper for nordiske psykologer er udviklet for at skabe refleksion snarere end at fortælle helt præcist, hvordan du bør handle – her adskiller principper sig fra retningslinjer. Du finder ikke svaret, men et værktøj til refleksion. De tjener som støtte til etiske spørgsmål og dilemmaer og vigtigst af alt: de er til for at beskytte klienten mod uhensigtsmæssig og skadelig intervention og for, at tilliden til psykologfaget kan opretholdes. Og netop derfor skal vi kære os herom.

Vi skal ikke diskutere, om det er ok, eller hvornår det er ok, at indlede et seksuelt forhold til en tidligere klient. Vi skal ikke diskutere, hvad der kan betegnes som et afhængighedsforhold. Vi skal ikke diskutere, om det er ok, at organisationspsykologen har sex med kursisten efter endt kursus, eller om det alene skal gælde for den terapeutiske relation. Principperne er gældende for *alle* medlemmer, alle psykologer. Vi skal derimod vedblive med ikke blot at *kende* vor etik, men også *være* vor etik.

Forelskelsen, den seksuelle tænding, begæret i det terapeutiske rum eller andre psykologfaglige steder skal ikke føres ud i livet. Det er en illusion, en idealisering, en forførelse, der hører til i supervision – og kun dér.

Lad os nu bruge sagen fra Aarhus som et vink om, at etikken aldrig blot er et kursus. Men noget, vi praktiserer, reflekterer over og er bevidste om hver eneste dag. ●